

TÜRKİYE'NİN GELECEĞİ

MİLLİ MUHARİP UÇAK KAAN

MEHMET SALAH DEVRİM, SİBEL DÜZ

SETA | PERSPEKTİF

MART 2024 · SAYI 391

- Milli Muharip Uçak Projesi'nin geliştirme süreci nasıl başladı?
- Milli uçak KAAN'ın teknik özellikleri nelerdir?
- KAAN, Türkiye'nin muharebe kapasitesini nasıl artıracak?

F-35 programından çıkarılmasıyla milli ve yerli üretime ağırlık veren Türkiye'nin acil muharebe ihtiyacı için filosunu modernize etmesi elzem hale gelmiştir. Milli uçak projeleri halen geliştirme ve test aşamasında iken F-16'lara yönelik başlatılan Özgür Projesi muharip uçak ihtiyacında bir boşluğu doldurmakta ancak F-16'ların modernizasyonunun yanında Türkiye, muhtemel muharip görevler, tehdit ve risk değerlendirmeleri ve bütçe sınırları dahilinde yeni uçak tedarik etme opsiyonunu da saklı tutmaktadır. Bu bağlamda ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Ben Cardin'in ve Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Michael McCaul'un, F-16 satışına onay vereceklerini bildirmeleri neticesinde, ABD Kongresi Türkiye'nin F-16 Blok 70 talebi ile ilgili nihai kararını vererek satış ile ilgili teknik süreci başlatmıştır.

F-35 meselesi de yeniden gündeme gelmiştir. Türkiye'nin İsveç'in NATO üyeliğine onay vermesi ile birlikte Ankara-Washington ilişkilerinde ilerleme odaklı yeni bir süreç başlamıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı Siyasi Müsteşarı Victoria Nuland "S-400 meselesini halledebilirsek, Türkiye'yi F-35 ailesine geri almaktan memnuniyet duyacağız"¹ ifadelerini kullanırken bu iyi niyet beyanına Dışişleri Bakanı Hakan Fidan "Bu yeteneği alma karşılığında bizim başka yeteneklerimizden vazgeçmemiz şart olursa, başka alternatifler aramaya devam edeceğiz"² diyerek yanıt vermiştir. Tüm bu gelişmeler sürerken, Türk savunma sanayiinin göz bebeği

1 "ABD: 'S-400'ü Çözelim, Türkiye'yi F-35 Ailesine Geri Almaktan Memnuniyet Duyuyor", Tolga Özbek, <https://tolgaozbek.com/savunma/abd-s-400u-cozelim-turkiyeyi-f-35-ailesine-geri-almaktan-memnuniyet-duyariz>, (Erişim tarihi: 27 Şubat 2024).

2 "Hakan Fidan'dan F-35 Açıklaması", Defence Türk, 5 Şubat 2024, <https://www.defenceturk.net/hakan-fidandan-f-35-aciklamasi>, (Erişim tarihi: 27 Şubat 2024).

MEHMET SALAH DEVRİM

2021'de Antalya Bilim Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Şu anda Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde doktora çalışmalarına devam ediyor ve SETA Vakfı'nda araştırma asistanı olarak görev yapıyor. Çalışma alanları arasında güvenlik, savunma sanayii ve terör konuları bulunuyor.

SİBEL DÜZ

Ortaoğlu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra 2014'te SETA Vakfı'nda araştırma asistanı olarak çalışmaya başlamıştır. 2019'da başlatılan ve halen faaliyetlerini sürdüren Terörizm Analiz Platformu (TAP) adlı veri tabanı ve web sitesinin proje koordinatörlüğünü yürütmektedir. 2021'den itibaren SETA'da araştırmacı olarak çalışmaktadır. SETA'nın yayımladığı "The Ascension of Turkey as a Drone Power: History, Strategy, and Geopolitical Implications", "Unpacking the Debate on Turkish Drones" ve "Remote Control: Aerial Elimination of the PKK's Terrorist Leaders and Operatives" adlı raporları kaleme almıştır. Askeri teknoloji ve strateji, terörizm ve ayaklanmayla mücadele ile insansız sistemler alanlarında araştırmalarını sürdürmektedir.

olarak görülen projelerden biri, geçtiğimiz yıl Mayıs'ta tanıtılan Milli Muharip Uçak KAAN'ın ilk uçuşunu gerçekleştirmesi geniş yankı uyandırmıştır.

TÜRKİYE'NİN MİLLİ MUHARİP UÇAĞI YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

15 Aralık 2010'daki Savunma Sanayii İcra Komitesi (SSİK) toplantısına müteakiben yapılan basın açıklamasında, dönemin Savunma Bakanı Vecdi Gönül 2020'lerden sonra jet eğitim uçağı ve muharip uçak tedarik ihtiyacını dile getirmiş, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş. (TUSAŞ) ile kavramsal tasarım sözleşmesi yapılmasına yönelik görüşmelerin başladığını duyurmuştur.³ Söz konusu açıklamadan önce Türkiye'nin Güney Kore'nin KF-X programına dahil olması iddia edilmiştir.⁴ Bu açıklamadan sonra 23 Ağustos'ta sonradan HÜRJET diye adlandırılacak jet eğitim uçağı ve gelecek süreçte TF-X/milli muharip uçak (MMU) ya da KAAN olarak tanıyacağımız yerli muharip uçak geliştirilmesine yönelik kavramsal tasarım projesi sözleşmesi imzalanmıştır.⁵ Bu sözleşme kapsamında TUSAŞ'ın görevi Hava Kuvvetleri Komutanlığının hareket ihtiyaçlarını belirlemek ve analizini yapmak; hava aracı, sistem ve alt sistemlerin kavramsal tanımını yapmak; milli imkan ve kabiliyetleri araştırmak ve uluslararası iş birliği modelleri geliştirmek olmuştur.

Projenin duyurulmasından sonraki süreçte Güney Kore ve İsveç menşeli ortaklarla çalışmanın planlandığı iddia edilmiştir.⁶ Nihai olarak tasarım aşamasında TU-

SAŞ, İsveç şirketi olan SAAB ile çalışmış,⁷ 2013'te uçak motoru için bu şirketle masaya oturmuş ve şirketin uçak motoru üreten bölümü dahil bütün seçenekleri görüşmüştür.⁸

2017'de Rolls-Royce ve Kale Grup arasında TF-X uçağının motor tasarımı için ortak iş birliği anlaşması imzalanmıştır.⁹ Uçağın ortağı olarak 2017'de BAE Systems belirlenmiş ve geliştirme faaliyetleri başlamıştır.¹⁰ 2017'den günümüze TF-X hakkında en çok tartışılan konu uçağın motoru olmuştur. Rolls-Royce ve Kale Grup ortaklığı olan TAEC, TRMotor ve TEI yerli MMU motor ihalesi için başvuru yapmış ancak uzun bir süre kesin sonuç alınamamıştır. Rolls-Royce şirketi ile olası motor ortaklığı girişimi teknoloji transferi ve fikri mülkiyet hakları sorunları nedeniyle başarısız olmuştur. Mayıs 2023'e gelindiğinde TRMotor, TEI ve Ukraynalı Ivchenko Progress şirketleri ortak bir proje sunmuştur.¹¹

Yerli motor seri üretime geçene kadar KAAN, General Electric üretimi F110 turbofan motoru kullanacaktır. F110'lar Türkiye'de lisans altında TEI tarafından monte edilmekte ancak halen ABD'nin ihracat kısıtlamalarına tabidir. Bu motorlar 5+5 olarak toplam iki parti halinde teslim edilecektir. İlk parti Haziran 2022'de Türkiye'ye teslim edilmiştir.¹² Aynı motor F-16 uçakları

7 Arda Mevlutoğlu, "Türkiye TX / FX Projesinde Ortağını Seçti: İsveç", Siyah Gri Beyaz, 5 Haziran 2012, <https://www.siyahgribeyaz.com/2012/06/turkiye-tx-fx-projesinde-ortagn-secti.html>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

8 "Türkiye, SAAB ile Masaya Oturdu", *Dünya*, 7 Şubat 2013, <https://www.dunya.com/sectorler/otomotiv/turkiye-saab-ile-masaya-oturdu-haberi-200300>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

9 "Rolls Royce: And Kale Group Create Defence Aero Engine Joint Venture", Market Screener, 8 Mayıs 2017, <https://www.marketscreener.com/quote/stock/ROLLS-ROYCE-HOLDINGS-PLC-4004084/news/Rolls-Royce-and-Kale-Group-create-defence-aero-engine-joint-venture-24343689>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

10 "BAE Systems Signs Heads of Agreement for a Future Contract with Turkish Aerospace Industries for TF-X Programme", BAE Systems, 28 Ocak 2017, <https://www.baesystems.com/en/article/bae-systems-signs-heads-of-agreement-for-a-future-contract-with-turkish-aerospace-industries-for-tf-x-programme>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

11 "Ukraine Partners with TEI for KAAN Aircraft's Engine", TURDEF, 29 Mayıs 2023, <https://www.turdef.com/article/ukraine-partners-with-tei-for-kaan-aircraft-s-engine>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

12 "MMU'da Kullanılacak İlk Parti F110 Motorları Teslim Edildi", Defence Turkey, 2 Haziran 2022, <https://www.defenceturkey.com/tr/icerik/mmu-da-kullanilacak-ilk-parti-f110-motorlari-teslim-edildi-5091>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

3 Arda Mevlutoğlu, "TFX Projesi: Ne? Ne için? Nasıl?", Siyah Gri Beyaz, 18 Ocak 2011, <https://www.siyahgribeyaz.com/2011/01/tfx-projesi-ne-ne-icin-nasl.html>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

4 "Turkey May Develop Fighter Aircraft with S Korea, Indonesia (Excerpt)", Defense Aerospace, 13 Aralık 2011, <https://www.defense-aerospace.com/turkey-may-develop-fighter-with-s-korea-indonesia>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

5 "Jet Eğitim Uçağı ve Muharip Uçak Kavramsal Tasarım Projesi Sözleşmesi İmzalandı", TUSAŞ, <https://www.tusas.com/medya-merkezi/haberler/jet-egitim-ucagi-ve-muharip-ucak-kavramsal-tasarim-projesi-sozlesmesi-imzalandi>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

6 "Turkey Holding Rival Talks on Aircraft with Koreans, Swedes", *Dünya*, 23 Ağustos 2011, <https://www.dunya.com/gundem/turkey-holding-rival-talks-on-aircraft-with-koreans-swedes-haberi-152753>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

tarafından da kullanılmaktadır. KAAN'ın görev bilgisayarı da TÜBİTAK BİLGEM tarafından Kasım 2022'de TUSAŞ'a teslim edilmiştir.¹³ Entegre edilen motorlar ilk kez Şubat 2023'te çalıştırılmıştır.¹⁴ 1 Mayıs 2023'te Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan o güne kadar adı TF-X olarak bilinen yerli muharip uçağını resmi olarak "KAAN" adıyla tanıtmıştır.

Aralık 2023'te planlanan ilk uçuş gerçekleşmemiş ve çok beklenen ilk uçuş 21 Şubat 2024'te gerçekleşmiştir.¹⁵ Benzer bir şekilde 2021'de sunulan yol haritasında son aylarda büyük değişiklikler yaşanmıştır. Projenin başlarında 2023 olarak belirlenen ilk uçuş tarihi 2026 olarak revize edilmiş fakat 2023'ün başında tekrar gözden geçirilerek öne alınmıştır. 17 Mart 2023'te ilk yavaş taksi testleri başarıyla tamamlanmıştır.

İlk uçuşunu 2024'te gerçekleştiren KAAN bu uçuşta 13 dakika havada kalarak 8 bin feet irtifada 230 knot hıza ulaşmıştır. Türk Hava Kuvvetlerine ait F-16D'nin eşlik ettiği KAAN, 13 dakikalık ilk uçuşu boyunca iniş takımları açık ve iniş sırasında fren paraşütü devrede bir uçuş sergilemiştir. Uçağın kontrol ve uçuş karakteri, yetenekleri, aerodinamik başarımı, tasarımı sırasında kullanılan modelleme ve simülasyon altyapısı ilk uçuş sırasında elde edilen yaklaşık 10 bin veri sayesinde karşılaştırılmaya başlanmıştır. Yoğun test ve olgunlaştırma sürecinde kritik tasarım değişiklikleri, farklı prototiplerle test uçuşları ve yerli silah sistemleri, aviyonikler ile görev sistemlerinin entegrasyonu gerçekleşecektir.¹⁶

Olgunlaştırma sürecinde 5. nesil savaş uçaklarını karakterize eden üst düzey sensör, veri füzyonu ve birlikte çalışabilirlik yeteneklerine erişilmesi hedeflenmektedir. 20 adet KAAN'ın 2028'de envantere girmesi beklenmektedir. Envantere girecek olan ilk modelin

KAAN Blok 0 olması muhtemeldir. KAAN Blok 1 geliştirme çalışmaları da bu sürede devam ettirilecektir. 2029-2040 arasında seri üretimle elde edilecek 250 uçağın kuvvet komutanlıklarının envanterine sevk edilmesi planlanmaktadır.

KAAN'IN TEKNİK ÖZELLİKLERİ

5. nesil savaş uçakları düşük görünürlük teknolojisi (*stealth/low observability*), düşük olasılıklı algılama radarı (LPIR), ses üstü hızlarda arduyanmasız (*afterburner*) seyir kabiliyeti, artırılmış durumsal farkındalık ve sensör füzyonu gibi özelliklere sahiptir. Halihazırda bulunan 5. nesil savaş uçakları F-22 (ABD), F-35 (ABD), Su-57 (Rusya) ve J-20 (Çin) uçaklarıdır. Türkiye, Güney Kore, Hindistan, Japonya, İsveç ve Pakistan gibi ülkeler 5. nesil savaş uçağı üreten ülkeler ligine girmeyi arzu etmektedir.

KAAN, 5. nesil savaş uçağı olarak planlanmış ve tasarlanmıştır. 5. nesil savaş uçağı olarak KAAN için de doğal olarak mevzu bahis özelliklerin geliştirilmesine odaklanılacaktır.¹⁷ KAAN için en kritik özellikler; düşmanın pasif radar sistemlerine yakalanmadan ve uzak bir menzilden düşmanı tespit, takip ve vurma yeteneğini sağlayan MURAD AESA radarı¹⁸ ve düşmanın aktif radar teknolojilerine yakalanmadan görev gerçekleştirmesine izin veren AESA radarıyla birlikte çalışan elektronik harp sistemi ve düşük görünürlük sağlayan gövdesi ve boyası olacaktır.¹⁹

Bu kapsamda KAAN şu özellikleri barındıracaktır: *Stealth* teknoloji olarak;

- Artyanıcı kullanmadan süpersonik hıza çıkma
- Radar izini düşüren özel boya ve tasarım
- Gövde içi istasyon

13 Yusuf Emir Işık, "MMU için Kritik Teslimat: Görev Bilgisayarı TUSAŞ'a Teslim Edildi", Defence Türk, 24 Kasım 2022, <https://www.defenceturk.net/mmu-icin-kritik-teslimat-gorev-bilgisayari-tusasa-teslim-edildi>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

14 Mert Can Aka, "Hürjet'in Ardından Milli Muharip Uçak da Motor Çalıştırdı!", ShiftDelete, 22 Şubat 2023, <https://shiftdelete.net/milli-muharip-ucak-motor-calistirdi>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

15 "KAAN Dünya Basınında", TRT Haber, 21 Şubat 2024.

16 Sertaç Aksan, "KAAN Uçtu: Bundan Sonra Ne Olacak?", TRT Haber, 23 Şubat 2024.

17 "KAAN", TUSAŞ, <https://www.tusas.com/urunler/ucak/ozgun-gelistirme/kaan>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

18 Yusuf Emir Işık, "MURAD Radarı AKINCI'ya Entegre Edildi!", Defence Türk, 31 Aralık 2023, <https://www.defenceturk.net/murad-radari-akinciya-entegre-edildi>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

19 "KAAN Savaş Uçağının RAM Boyasında Kritik Gelişme", Savunma Sanayi ST, 5 Haziran 2023, <https://www.savunmasanayist.com/kaan-savas-ucaginin-ram-boyasinda-kritik-gelisme>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

- Yeni mühimmatlarla getirilen artırılmış havadan havaya muharebe menzili
- Elektronik destek ve elektronik karıştırma (ESM/ECM) kabiliyeti
LPIR kabiliyeti olarak;
- ASELSAN üretimi MURAD AESA radarı
Artırılmış durumsal farkındalık ve sensör füzyonu kabiliyeti olarak;
- Kızılötesi arama ve takip (IRST) sensörü
- Kaska monteli nişangah (HUD)
- 360 derece durumsal farkındalık
- Elektro optik hedefleme sistemi (EOTS)
- Otomatik hedef tanıma
- Taktik data link
- Yapay zeka ve nöral ağ desteği
- Diğer unsurlarla müşterek çalışma kabiliyeti
- Sentetik açıklıklı radar sistemi (SAR)
- Eş zamanlı hava-yer ve hava-hava takibi
Seyir ve yüksek manevra kabiliyeti olarak;
- Süper itki sistemi
- Çift motor

Söz konusu teknik kabiliyetlere ek olarak geliştirme süreci tamamlandığında KAAN'ı, ABD'nin NGAD (Next Generation Air Dominance), İngiltere-İtalya-Japonya'nın GCAP (Global Combat Air Programme) Tempest, Fransa-Almanya-İspanya'nın FCAS (Future Combat Air System) programları gibi Loyal Wingman konsepti ve Swarm teknolojisine imkan sağlayacak bir sistemlerin sistemi olarak nitelendirmek mümkün olacaktır.²⁰

KAAN'IN HAVA-HAVA VE HAVA-YER YETENEKLERİ

Bir muharip uçak olarak KAAN'ın ilk ve öne çıkan görevi hava üstünlüğü sağlamaktır. KAAN söz konusu görevi artırılmış havadan havaya muharebe menziliyle, süpersonik hızda dahili silah yuvalarından vuruşlarla, yapay zeka ve nöral ağ desteğiyle artırılmış muhabere gücüyle sağlayacaktır.²¹

KAAN her ne kadar hava üstünlüğü sağlaması için optimize edilse de ikincil görev alanının derin taarruz görevleri olması muhtemeldir. Düşük görünürlük kabiliyeti, süperseyir ve yüksek manevra kabiliyetiyle KAAN; derin taarruz denilen düşman savunma hatlarının çok gerisinde bulunan komuta merkezlerini, hava savunma sistemlerini ve benzeri sistemleri imha edebilecektir. Bunlar genelde hava-yer görevleri halinde gerçekleşecektir.

Hava-yer yeteneği her sahada kullanışlı olsa da hava-hava yetenekleri özellikle konvansiyonel çatışmalar ve savaşlarda önem kazanacaktır. Hava-hava yeteneklerini gerçekleştirmek için KAAN birtakım füze ve silah sistemi taşımaktadır. Entegrasyonu planlanan hava-hava mühimmatları METEOR füzesi tipi Ramjet motorlu görüş ötesi menzilli (BVR) füzeler, AIM-120 AMAAM/MICA/GÖKDOĞAN tipi görüş ötesi menzilli füzeler, AIM-9 Sidewinder/ASRAAM/BOZDOĞAN tipi görüş içi menzilli (WVR) füzeler, SPEAR ve dahili makinalı toptur. Hava-yer mühimmatları ise SOM-B1/B2/J, KGK-82/83, HGK-82/83/84, LGK-82/84, MMB, TEBER-82/83, AKBABA antiradyasyon füzesi, NEB, GBU-10/12/31/38/54, MK-82/84 ve minyatür bombadır. Bu silahlar arasında KGK-82, HGK-82/83, LGK-82, TEBER-82, minyatür bomba ve bu mühimmatların yabancı muadilleri gövde içinde ve diğer mühimmatlar da kanat altında taşınabilecektir.²²

21 "KAAN".

22 "Türk Hava Kuvvetleri'nin MMU TF-X Sunumu ve Öne Çıkanlar", Savunma Sanayi ST, 1 Temmuz 2021, <https://www.savunmasanayist.com/hava-kuvvetleri-mm-tf-x-sunum>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

20 "Kaan's Kingdom...", Times Aerospace, 14 Şubat 2024, <https://www.timesaerospace.aero/features/defence/kaans-kingdom>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

GÖRSEL 1. KAAN'IN GENEL ÖZELLİKLERİ



Kaynak: Anadolu Ajansı

TÜRKİYE’NİN GÖKYÜZÜNDEKİ İMZASI: KAAN

Gelecekte KAAN’ın ABD’nin Loyal Wingman konseptine benzer insansız platformlarla birlikte uçabilecek ve müşterek görev icraat edebilecek bir kapasiteye ulaşması hedeflenmektedir. Söz konusu insansız platformlar arasında KIZILELMA ve ANKA-3 ön plana çıkmaktadır.²³ 12 Ocak 2024’te Savunma Sanayii Başkanı Haluk Görgün yaptığı açıklamada “Yapay zeka entegre edilmiş 6. nesil savaş uçağı için de şimdiden çalışmaya başladık” ifadelerini kullanmıştır.

Daha envantere girmemesine rağmen KAAN’ın şimdiden üç büyük etkisi olmuştur. Öncelikle Türkiye’ye bir muharip uçağıın tasarlanma ve geliştirilme süreçlerine dair ciddi ölçekte tecrübe kazandırmıştır. KAAN’ın geliştirilme sürecinde kaynakların efektif kullanımı, insan kaynağıının ve uzmanlığın geliştirilmesi, teknik altyapının sürdürülebilir kılınması gibi kritik aşamalardan geçilmiştir. İkincisi Türkiye’ye 6. nesil bir savaş uçağı geliştirme vizyonunu kazandırmıştır. KAAN’ın geliştirme sürecinde elde edilecek teknik bilgi ve tecrübe ilerideki projelerde kılavuz niteliğinde olacaktır. Üçüncüsü KAAN aslında bir kritik proje değil birkaç kritik projeden oluşan genişletilmiş bir programdır. Öyle ki her ne kadar ana yüklenici TAI olsa da aviyonik ve bilgisayar donanımı ASELSAN, yazılımı ise HAVELSAN ve TAI imzası taşıyacaktır. Diğer pek çok şirketin uçağıın tasarım ve geliştirilmesine katılımı operasyonel bağımsızlık sağlayacaktır. Kısaca KAAN için geliştirilen teknolojiler, alt sistemler ve kabiliyetlerden her biri gelecek platform, proje ve programlarda şimdiden kazanılmış bir teknoloji ve kabiliyeti oluşturmaktadır. TUSAŞ’ın 2022’de kurmaya başladığı Radar Kesit Alanı Test Tesisi, RAM boya, MURAD AESA radarı ve geliştirilmekte olan jet motoru gibi birçok örnek bu kapsamda sıralanabilir.

KAAN’ın Türkiye’ye kazandırdığı en kritik kapasite ise Türkiye’nin teknolojik dışa bağımlılığının önüne geçmesidir. Türk dış politikasının nihai hedefi daima “stratejik özerklik” olmuştur. Stratejik özerkliğe ulaşabilmek için güvenlik politikalarının

dönüşümüne ve buna bağılı olan savunma sanayiini yerleştirme ve millileştirmeye yönelik çalışmalar sürmektedir. Bu çalışmaların en kritiğı savaş sahasında hava üstünlüğünü sağlayacak ve düşman hava unsurlarını bertaraf edecek muharip uçaktır. F-35 tedariki, F-16 modernizasyonu ve Eurofighter tedariki gibi meseleler Türkiye için son yıllarda kritik bir soru haline gelmiştir. KAAN bu hususta Türkiye’nin elini güçlendiren bir enstrüman olacaktır.

MİLLİ PROJEDEN ÇOK ULUSLULUĞA KAAN

2010’larda Türkiye mevcut uçak geliştirme projelerine dahil olma arayışında olmuştur. Bu kapsamda da KF-X projesi için söz konusu dönemde Güney Kore’nin kapısını çalmıştır. TF-X programına karar verilince hem Güney Kore hem de İsveç ile ortaklık görüşmeleri yapılmış ama her ikisi de olumsuz neticelenmiştir.

2023’te ise bu tablo değişmiştir. Önceden dahil olmak için bir ortak arayışında olan Türkiye şimdi başka devletlerden KAAN projesine dahil olmak için teklifler almaktadır. Temmuz 2023’te Azerbaycan resmi olarak KAAN projesine dahil olmuştur. Bu haberden birkaç gün sonra ise Pakistan’ın da KAAN projesine katılmak istediğine dair iddialar ortaya koyulmuştur.²⁴ KAAN’ın ilk talibi KAAN daha uçmadan ortaya çıkmıştır. CNN Türk’ün Ukrayna’nın Ankara Büyükelçisi Vasyıl Bodnar ile yaptığı mülakatta büyükelçi ülkesinin KAAN’ı satın almak ve kullanmak istediğini ifade etmiştir.²⁵ Ukrayna’ya benzer taleplerin yakın zamanda başka ülkelerden de gelmesi muhtemeldir.

Son yıllarda gerçekleşen savunma sanayii iş birliğı protokolleri ve askeri anlaşmalar göz önünde bulundurulduğunda bu ülkelerin KAAN’a talip olması tesadüfi değildir. Nitekim Türk savunma sanayiinin ürettiğı platformlar Türkiye’nin askeri, diplomatik ve jeopolitik etki alanını genişletmesinde bir askeri donanımdan çok

23 “KAAN, ANKA-3, SÜPER ŞİMŞEK... Mükemmel Üçlü Savaş Doktrinini Değıştirecek”, *Star*, 27 Haziran 2023.

24 Tony Osborne, “Pakistan Could Join Turkey’s Kaan Fighter Project”, *Aviation Week*, 3 Ağustos 2023, <https://aviationweek.com/defense-space/aircraft-propulsion/pakistan-could-join-turkeys-kaan-fighter-project>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2024).

25 Vasyıl Bodnar, “Ukrayna Büyükelçisi CNN TÜRK’te: ‘Taktik Değıştirdik, Savaşta Yeni Sürprizler Olacak’”, *CNN Türk*, 15 Şubat 2024.

GÖRSEL 2. KAAN PROJESİNDE YER ALAN SAVUNMA SANAYİİ FİRMALARI



Kaynak: TAI

daha fazlasını ifade etmektedir. Azerbaycan ile İkinci Karabağ Savaşı öncesinde, sırasında ve sonrasında ürün ihracatı, bakım-onarım, yenileştirme ve modernizasyon ihtiyaçlarının Türk savunma sanayiince karşılanması

gibi başarılı iş birliği örnekleri, Azerbaycan'ın projeye dahil olma motivasyonunun arkasındaki en önemli gerekçelerdendir. Benzer bir argümanı Ukrayna ve Pakistan için de dile getirmek mümkündür.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.



SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi